

Polarització educativa o polarització social?

Per Vicenç Navarro

L'informe de la Fundació Bofill sobre la situació del sistema educatiu a Catalunya és l'últim d'una llarga llista d'informes (veure els capítols d'educació a: Navarro, V (dir). L'Estat de Benestar a Catalunya, 2003, i La situación social de España, vol. I 2005 i vol. II 2007) que han documentat que, en contra del que se'ns deia en aquella imatge complaent tan estesa durant anys de governs conservadors a Catalunya i a Espanya que "Espanya anava bé i Catalunya anava fins i tot millor", les escoles espanyoles no anaven bé i les escoles catalanes fins i tot anaven pitjor. Una de les raons, entre d'altres, era que la despesa pública per alumne era de les més baixes de la Unió Europea dels quinze, UE-15, el grup de països de semblant nivell de desenvolupament econòmic al nostre. La despesa pública per alumne a l'escola primària era, a l'any 2003 (últim any de govern conservador), de 3.180 euros estandarditzats (moneda utilitzada per fer comparables la capacitat adquisitiva de l'euro en diversos països), molt més baixa que a la UE-15 (3.923); i a l'escola secundària era de 4.277, una despesa que era també molt més baixa que el terme mitjà de la UE-15, (5.666). I com sempre succeeix en països amb una despesa pública educativa baixa, existia una polarització del sistema educatiu per classe social segons la qual el 35% de la població de renda superior enviava els seus fills a les escoles privades i el 65% restant (les classes populars) enviava als seus fills a les escoles públiques. La despesa per alumne a l'escola privada era i continua sent superior a la despesa per alumne de la pública, doncs la primera rebia i continua rebent, a més de les aportacions privades, un subsidi públic anomenat concert. La privada, fins l'any 2003, quan perderen les eleccions les dretes, no estava integrada al sistema públic. A l'escola pública s'hi concentrava el 82% de la població immigrant, col·lectiu que té majors

necessitats educatives per les seves limitacions culturals i lingüístiques, necessitats que han anat augmentant a mesura que la composició de la població immigrant ha anat canviant amb major procedència de països i cultures no llatines.

Aquesta polarització social de l'educació catalana (i espanyola) va ser molt poc visible als mitjans d'informació i persuasió durant l'època conservadora degut al fet que la gran majoria de creadors d'opinió procedien (i continuen procedint) del 35% de la població de renda superior, que han estat educats, en la seva majoria, dins l'escola privada i que constitueixen un grup social amb una enorme influència política i mediàtica al país. La gran majoria d'ells no sofreix en les seves pròpies famílies les conseqüències del gran dèficit de despesa pública educatiu. Els governs conservadors a Catalunya i a Espanya van afavorir les escoles privades (la majoria, gestionades per l'Església catòlica a través d'organismes religiosos) a costa de les públiques, sent Catalunya la Comunitat Autònoma que va afavorir més la via dels subsidis públics a l'escola privada. Això es va fer a costa de la despesa per alumne a l'escola pública, que va ser inferior al terme mitjà d'Espanya i molt inferior al terme mitjà de la UE-15. L'única despesa per alumne que va ser a Catalunya superior al terme mitjà d'Espanya va ser la despesa universitària, i això, com a conseqüència que els fills del 35% de la població de renda superior del país estaven clarament sobrerrepresentats en la població estudiantil universitària. L'educació menys finançada era la formació professional, clarament una sortida per a la classe treballadora.

Aquesta polarització del sistema educatiu per classe social (una de les més grans existents en la UE-15) era i continua sent conseqüència de la polarització de l'estructura social de Catalunya i Espanya, una de les més desiguals de la UE-15. És precisament en països que tenen menors desigualtats socials com Finlàndia (una de les societats menys desiguals de l'UE-15) on hi ha menor desenvolupament de l'educació privada (la privada és un 2% del cos estudiantil a Finlàndia, a Catalunya és un 36%) i es pot oferir major eficiència educativa. Els governs d'esquerres escollits a Catalunya a partir de 2003 estan intentant canviar aquesta situació a força d'augmentar molt significativament la despesa

pública educativa i la integració de l'escola privada concertada dins el sistema públic, la qual cosa hauria de suposar (encara que no està encara ocorrent) la distribució més equitativa de la població immigrant. Però és improbable que la polarització educativa pugui disminuir sense una disminució accentuada de l'excessiva polarització social que existeix al nostre país.